EXERCITAREA DREPTULUI LA CITARE *VS* PLAGIAT. CONTROVERSE, REGLEMENTĂRI LEGALE

Cristina NEGRU

Deşi plagiatul se referă la acţiunea unei persoane de a prelua anumite lucrări, idei, creaţii cunoscute sau nu de ceilalţi, oricum scrise de altcineva, cu scopul de a le prezenta ca şi cum i-ar aparţine, acesta nu este clar delimitat. Nu există criterii stabilite după care oamenii să se ghideze şi astfel să se diminueze această tendinţă de a însuşi ceva ce nu le aparţine.

Plagiatul este o practică destul de răspândită atât în spaţiul academic, cât şi în mediul universitar. Reprezintă o formă de fraudă academică şi face parte din contextul eticii academice, reprezentând o problemă de educaţie etică.

În spaţiul universitar, pot exista mai multe situaţii: 1. o teză realizată de către un student/masterand, care este rezultatul unei cercetări proprii, utilizând o serie de surse – exercitarea dreptului la citare sau plagiat? 2. O teză făcută la comandă (am putea s-o asimilăm

cu o operă realizată la comandă, unica diferenţă, pe foaia de titlu este indicat alt nume decât cel al autorului – transmiterea dreptului la paternitate – care este inalienabil. Acest fapt poate fi mai clar înţeles prin traducerea englezească de „copyright": care include esenţialmente dreptul de a reproduce şi de a distribui creaţia – nu de a o revendica şi publica în nume propriu. o teză realizată în urma scanării a 2 sau 3 manuale şi aranjării acestei informaţii – o operă integrantă, exercitarea dreptului la citare sau plagiat?

O altă problemă ce persistă în spaţiul academic şi universitar este limita dintre plagiat şi exercitarea dreptului la citare. Pentru exercitarea dreptului la citare, trebuie întrunite cumulativ următoarele condiţii: utilizarea citatelor în proporţii reduse, scop – de cercetare sau critică, opera din care se exercită dreptul la citare – trebuie să fie divulgată, să se indice numele autorului şi sursa, dreptul la citare să se exercite în măsura impusă de practica pertinentă şi scopul specific. Astfel, lipsa unei citări instituie o prezumţie de plagiat, chiar dacă lucrarea este de excepţie şi cu elemente clare de originalitate. În practică sunt situaţii când citarea nu este corectă din motive diverse, de exemplu asemănarea de titlu sau nume de autori. Ce se întâmplă în această ipoteză? Ce este mai grav, lipsa citării sau atribuirea eronată a paternităţii unei opere? Această ipoteză, de citare greşită, de atribuire a paternităţii unei opere altui autor nu este acoperită de definiţie legală. Atât lipsa citării cât şi citarea eronată, de atribuire a unei opere altui autor, încalcă dreptul moral al autorului de a pretinde recunoaşterea calităţii de autor al operei (dreptul la paternitate al autorului).

Dreptul la paternitate conform art.10 alin.(1) – Legea nr.139/2011 [1] – dreptul de a fi recunoscut în calitate de autor al operei sale şi dreptul de a pretinde o atare recunoaştere, inclusiv prin indicarea numelui său pe toate exemplarele operei publicate sau prin referirea la numele său, după cum se obişnuieşte, în cazul oricărei valorificări a operei. Astfel, în instanţa de judecată părţile invocă următoarele: folosirea de termeni juridici identici se datorează sursei comune a ambilor autori – legea, autorul nu poate pretinde paternitatea formularii unor probleme generale (denumirea unor capitole), care se regasesc în orice tratat în domeniu, nu pot beneficia de protecţia legală a drepturilor de autor ideile, teoriile, conceptele, descoperirile stiinţifice, procedeele, oricare ar fi modul lor de preluare, nu pot constitui obiect al protecţiei drepturilor de autor nici textele legislative, admi-

nistrative sau judiciare [2], utilizarea de scurte citate dintr-o operă, în scop de analiză, comentariu sau critică ori cu titlu de exemplificare, în măsura în care folosirea lor justifică întinderea citatului; adică nu a folosit citate scurte, ci părţi integrale, încălcarea dreptului la respectarea integrităţii operei reclamantului, prin includerea de către pârât a comentariilor personale intercalate în textul plagiat, opera pârâtului, precum şi opera reclamantului sunt opere integrante. Art.13 alin.(1) Legea nr.139/2011 opera integrantă – sunt culegerile sau alte opere în care autorul beneficiază de dreptul asupra compilării sau sistematizării materialelor. Alin. (3) – Dreptul de autor al alcătuitorului nu constituie pentru alte persoane un impediment de a compila şi a sistematiza aceleaşi materiale pentru a crea alte opere integrante.

Un alt fenomen destul de răspândit în spaţiul academic este şi autoplagiatul. Nu constituie prezentarea drept creaţie personală a creaţiilor originale ale unui alt autor – ci prezentarea drept o creaţie originală nouă a creaţiilor originale anterioare ale aceluiaşi autor. Deşi conceptele sunt cumva înrudite, auto-plagiatul este diferit de plagiat. Auto-plagiatul devine grav atunci când autorul obţine beneficii duble pe o singură contribuţie – de exemplu, două diplome pe aceeaşi teză sau aceeaşi idee, sau un grant de finanţare pe un CV care supra-estimează creaţiile originale ale autorului.

În concluzie, limita dintre plagiat şi o lucrare elaborată de cineva este de multe ori neclară şi nu întotdeauna se poate judeca plagiatul numai cu DA si NU.

Referinţe:

1. Legea Republicii Moldova privind dreptul de autor şi drepturile conexe nr. 139, 01.10.2010. În: *Monitorul Oficial al RM*, nr. 191-193 din 02.07.2010.
2. Dosarul civil nr. 2-222/2011.